

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Кафедра геодезії, картографії і кадастру

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

_____ М.І. Мальований

“ ____ ” _____ 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“ Природно-заповідні мережі”

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Освітній ступінь: _____ **бакалавр** _____
(назва освітнього ступеня)

Спеціальність _____ **193 «Геодезія та землеустрій»** _____
(шифр і назва спеціальності)

Факультет _____ **“Лісове і садово-паркове господарство”** _____
(назва факультету)

Умань – 2019 р.

Робоча програма «Природно-заповідні мережі» для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 193 «Геодезія та землеустрій». – Умань: Уманський НУС, 2019. – 12 с.

»__» _____, 2019 року - 10 с.

Розробники: Удовенко І.О., доцент, кандидат екон. наук, доцент

_____ Удовенко І.О.
(підпис)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри геодезії, картографії і кадастру

Протокол від «__» _____ 2019 року № 1

Завідувач кафедри _____ (Ю.О. Кисельов)
(підпис) (ініціали, прізвище)

«__» _____ 2019 року

Схвалено науково-методичною комісією факультету лісового і садово-паркового господарства

Протокол від « » 2019 року № 1

Голова _____ (М.В. Шемякін)
(підпис) (ініціали, прізвище)

«__» _____ 2019 року

© УНУС, 2019 рік

©Удовенко І.О., 2019 рік

1. Опис навчальної дисципліни «Природно-заповідні мережі»

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 19 "Архітектура та будівництво"	<u>(за вибором)</u>	
Модулів – 1	Спеціальність 193 "Геодезія та землеустрій" (шифр і назва)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	
Загальна кількість годин - 90		Семестр	
	3-й		
Тижневих годин для денної форми навчання: 3 аудиторних – 1 самостійної роботи студента - 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		30 год.	
		Практичні, семінарські	
		28 год.	
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		32 год.	год.
		Індивідуальні завдання: год.	
		Вид контролю: залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 64,4/35,6

2. Мета та завдання навчальної дисципліни «Природно-заповідні мережі»

Мета – це професійна підготовка бакалаврів, які зможуть при необхідності працювати на територіях природно-заповідного фонду, застосування ними знань для наукової діяльності, організації ведення екологічно збалансованого господарювання, лісокористування та його ефективного екологічного контролю.

Завданнями навчальної дисципліни «Природно-заповідна справа» є: надання студентам теоретичних і практичних знань, вироблення у них професійної потреби щодо необхідності покращання екологічного стану країни згідно з конституційним правом населення на чисте довкілля через створення географічно репрезентативної мережі природно-заповідних територій; усвідомлення необхідності переходу на збалансоване співвідношення земель природно-заповідного фонду з іншими категоріями лісових земель і визнання його обов'язковою складовою сталого розвитку держави; закріплення стереотипу пріоритетності збереження біотичного та ландшафтного різноманіття через формування національної екологічної мережі України, уявлення організації системи екологічно моніторингу природоохоронних територій та управління ними, підвищення рівня екологічної та природоохоронної свідомості майбутніх спеціалістів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати: етапи історичного розвитку природно-заповідної справи; сучасний стан природно-заповідної справи як галузі; міжнародні та національні класифікації природоохоронних територій; механізм резервування природних територій для їх майбутнього заповідання; процедуру створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду; систему управління природно-заповідним фондом України; чинне законодавство про природно-заповідний фонд; структурно-функціональну організацію природно-заповідного фонду; сучасну мережу природно-заповідного фонду та структуру екомережі; засоби збереження природно-заповідного фонду; напрями використання природно-заповідного фонду.

вміти: застосувати знання в професійній та природоохоронній діяльності; визначати наукову цінність біорізноманіття природно-заповідного фонду; обґрунтовувати виділення і створення природно-заповідних територій; володіти методами проектування природно-заповідних територій; встановлювати режими збереження заповідних екосистем; оцінювати вплив антропогенних факторів на заповідні екосистеми; організувати громадський контроль природно-заповідного фонду; діяти у складі служб державної охорони природно-заповідного фонду; проводити найпростіші наукові спостереження в

заповідних екосистемах; організовувати еколого-освітню, просвітню та рекреаційну діяльність.

Навчальні цілі.

Згідно Стандарту вищої освіти України (першого) бакалаврського рівня вищої освіти за спеціальністю 193 «Геодезія та землеустрій» дисципліна забезпечує набуттям студентом:

інтегральної компетентності:

здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми професійної діяльності у галузі геодезії та землеустрою або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій, положень і методів відповідної науки і характеризується комплексністю і невизначеністю умов;

загальної компетентності:

- здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях;
- знання та розуміння області геодезії та землеустрою;
- здатність спілкуватися рідною мовою як усно так і письмово;
- здатність використання інформаційних технологій;
- здатність вчитися і бути сучасно освіченим, усвідомлювати можливість навчання впродовж життя;
- прагнення до збереження природного навколишнього середовища та забезпечення сталого розвитку суспільства;

спеціалізованих (фахових) компетентностей:

- здатність показувати базові знання із суміжних дисциплін - фізики, екології, математики, інформаційних технологій, права, економіки тощо), вміння використовувати їх теорії, принципи та технічні підходи;
- здатність використовувати знання з загальних інженерних наук у навчанні та професійній діяльності, вміння використовувати їх теорії, принципи та технічні підходи;
- здатність виконувати професійні обов'язки в галузі геодезії і землеустрою;
- здатність вибирати методи, засоби та обладнання з метою здійснення професійної діяльності в галузі геодезії і землеустрою;
- здатність вміти використовувати сучасне геодезичне, навігаційне, геоінформаційне та фотограмметричне програмне забезпечення та обладнання;
- здатність самостійно збирати, обробляти, моделювати та аналізувати геопросторові дані у польових та камеральних умовах;
- здатність розробляти проекти і програми, організовувати та планувати польові роботи, готувати технічні звіти та оформлювати результати польових, камеральних та дистанційних досліджень в геодезії та землеустрої.

Природно-заповідні мережі, як одна із профілюючих вибіркової дисципліни з підготовки фахівців геодезії та землеустрою спирається на здобуті знання з дисциплін: землеустрій, землепорядне проектування, земельний кадастр, геодезія, основи геодезичних робіт, меліорація земель тощо.

Навчальна дисципліна «Природно-заповідні мережі» в свою чергу тісно взаємопов'язана з профільними дисциплінами: кадастр населених пунктів,

еколого-ландшафтне планування, геологія і геоморфологія, картографія, моніторинг земель тощо.

3. Програма та структура навчальної дисципліни «Природно-заповідні мережі»

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи природно-заповідної справи

Тема лекційного заняття 1. Сутність природно-заповідної справи.

Розкриваються такі питання: Мета, об'єкти, предмет, основні завдання, основоположні поняття. Структура галузі.

Тема лекційного заняття 2. Категорії природно-заповідних територій.

Розкриваються такі питання: Ідеології природно-заповідної справи. Теорії природно-заповідної справи. Основні сподвижники розвитку природно-заповідної справи.

Тема лекційного заняття 3. Історія природно-заповідної справи.

Розкриваються такі питання: Етапи історії природно-заповідної справи. Роль влади, вчених та громад в історії природно-заповідної справи.

Тема лекційного заняття 4. Правові основи заповідної справи.

Розкриваються такі питання: порядок створення територій і об'єктів ПЗФ та резервування природних територій для подальшого заповідання; вводиться механізм економічного стимулювання створення нових заповідних територій та викупу земельних ділянок для наступного заповідання; посилюється відповідальність за правопорушення на заповідних територіях.

Тема лекційного заняття 5. Проектування і створення заповідних територій

Розкриваються такі питання: переважання на території відносно незміненого природного ландшафту, характерного або унікального для певних регіонів; відсутність на території, яка пропонується для створення парку, великих промислових центрів, значного забруднення природних комплексів тощо; привабливість території для населення (для НПП і регіональних ЛП); наявність на території осередків природних екотопів з цінним рослинним та тваринним світом, на яких встановлений охоронний режим (заказників, заповідних урочищ, пам'яток природи), або ділянок, на яких можливе створення таких об'єктів; велике екологічне значення території.

Тема лекційного заняття 6. Мережа транскордонних природно-заповідних територій.

Розкриваються такі питання: Основними функціями природоохоронних територій є: підтримка чи розширення зони природного існування певних видів; підтримка чи покращення поширення, міграції та/або генетичного обміну певних видів; відновлення якості ареалів існування; захист видів, які знаходяться під загрозою зникнення, уразливих, ключових чи комплексних видів; підтримка чи покращення гідрологічних функцій; підтримка чи покращення екологічної якості; контроль ерозії; захист цінних ландшафтних форм; підтримка біоценозу на територіях, забруднених радіацією; та забезпечення взаємозв'язку з сусідніми транскордонними територіями.

Змістовий модуль 2. Прикладні основи природно-заповідної справи

Тема лекційного заняття 7. Перспективна мережа територій та об'єктів природно-заповідного фонду України

Розкриваються такі питання: формулюється перелік вимог, необхідних для виявлення територій, придатних до оголошення об'єктами ПЗФ, перелік мінімальних вимог відповідних міжнародних інструментів, яким повинна відповідати національна правова база. У посібнику містяться рекомендації із вибору ділянок, перспективних для створення територій та об'єктів ПЗФ в усіх регіонах України, та підготовки клопотань щодо створення об'єктів ПЗФ. Посібник розрахований на державних службовців, науковців, які залучені до процесу створення об'єктів ПЗФ, а також інших осіб, які цікавляться питанням ПЗФ.

Тема лекційного заняття 8. Охорона навколишнього середовища на заповідних територіях

Розкриваються такі питання: Основні засоби збереження біорізноманіття. Резервування природних територій. Створення природно-заповідних територій.

Тема лекційного заняття 9. Екологічна мережа.

Розкриваються такі питання: Природні території особливої охорони: класифікаційна схема. Класифікація природно-заповідного фонду України. Характеристика категорій природно-заповідного фонду України.

Тема лекційного заняття 10. Транспортні мережі.

Характеристику природно-кліматичних особливостей території, аналіз її ландшафтів, рекреаційних ресурсів, відомості про стан навколишнього природного середовища, про джерела забруднення. Дається оцінка архітектурно-планувальних особливостей територій, окремих поселень, зон відпочинку, наводиться характеристика транспортної мережі, інженерних комунікацій, оцінюється їх вплив на прилеглі природні комплекси.

Тема лекційного заняття 11. Мережа природоохоронних територій світової спадщини.

Розкриваються такі питання: Природно-заповідний фонд – національне надбання. Природні об'єкти, які можуть бути національним надбанням.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ. Сутність природно-заповідної справи.	4
2	Історія природно-заповідної справи.	4
3	Заповідна спадщина природи.	5
4	Ідеології й теорії природно-заповідної справи	4
5	Класифікації природоохоронних територій	4
6	Система формування природно-заповідного фонду як основи екологічної мережі.	5
7	Структурно-функціональна організація природно-заповідного фонду.	4
	Разом	30

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Механізм управління природо-заповідною справою в системі охорони природи	6
2	Екологічні основи природно-заповідні справи	6
3	Об'єкт і предмет природно-заповідної справи	6
4	Основні завдання природно-заповідної справи.	6
5	Біосферне значення природно-заповідних територій.	7
6	Історія природно-заповідної справи за радянських часів	7
7	Природно-заповідний фонд України – національне надбання	6
	Разом	44

Самостійна робота студентів є важливим елементом успішного засвоєння матеріалу дисципліни. Основне в цієї роботі полягає в самостійної праці студентів з вітчизняною та закордонною літературою, ресурсів Інтернет, нормативними актами щодо сфері використання матеріально технічної бази.

Самостійна робота являється інструментом опанування навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Основними видами самостійної роботи, запропонованої студентам є:

- Обов'язкове вивчення або закріплення матеріалу, отриманого під час лекцій.
- Опрацювання інформації з літератури, рекомендованої до вивчення.
- Систематизування та вивчення отриманої інформації.
- Підготовка до практичних (семінарських) занять, дискусій, роботи, у групах, опитування, тестування.
- Контрольна перевірка кожним студентом-слухачем якості особистих знань за запитаннями для самостійного поглибленого вивчення та самоконтролю.

- Підготовка матеріалу до практичного заняття у вигляді тез, доповідей, рефератів.

10. Методи навчання

Вивчення дисципліни досягається інформаційним, ілюстративним, дистанційним та проблемним методами навчання.

Лекції проводяться з використанням технічних засобів навчання і супроводжуються демонстрацією схем, відомостей і таблиць. На практичних заняттях розв'язуються завдання, наближені до реальних виробничих задач. Самостійна підготовка студентів з вивчення дисципліни передбачає виконання зазначених вище завдань самостійної роботи методом опрацювання базової, допоміжної навчальної та навчально-методичної літератури, виконання графічних, розрахункових, розрахунково-графічних робіт.

Для досягнення мети і завдань вивчення дисципліни студентам надаються індивідуальні консультації, проводяться пояснення окремих питань, бесіди, дискусії.

12. Методи контролю

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводяться в за допомогою оцінки правильності та якості виконання поставлених завдань.

Контроль самостійної роботи проводиться шляхом перевірки звітів з самостійної роботи та захисту розглянутих в них питань.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних заняттях та консультаціях, результати самостійної роботи студентів) проводиться за наступними критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Підсумковий контроль знань відбувається на заліку в усній формі.

До заліку не допускається студент, який набрав менше, ніж 42 балів за навчальну роботу протягом семестру, не виконав і не здав всіх лабораторних робіт, не відвідував без поважних причин більшу частину лекцій.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота														Сума	
Змістовий модуль 1							Змістовий модуль 2							100	
T1	T1	T2	T2	T3	T3	T3	T4	T4	T5	T5	T6	T6	T7		T7
7	7	6	7	6	7	7	6	7	6	7	7	7	6		7

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Бурда Р.І., Андрієнко Т.Л., Клименко О.М., Борисик Б.В. Заповідна справа. Програма навчальної дисципліни для підготовки фахівців в аграрних вищих навчальних закладах II-IV рівнів акредитації з напрямку 0708 «Екологія» (спеціальність 6.070800 «Екологія та охорона навколишнього природного середовища». – Київ: Аграрна освіта, 2003. – 9 с.

2. Попович С.Ю., Корінько О.М. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Природно-заповідна справа» студентами денної форми навчання за напрямом 1304 – «Лісове і садово-паркове господарство». – К.: Видавничий центр НАУ, 2005. – 27 с.

3. Попович С.Ю., Корінько О.М. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Природно-заповідна справа» студентами заочної форми навчання за напрямом 1304 – «Лісове і садово-паркове господарство». – К.: Видавничий центр НАУ, 2005. – 25 с.

4. Попович С.Ю., Корінько О.М., Гузій А.І., Парчук Г.В. Природно-заповідна справа. Програма навчальної дисципліни для підготовки фахівців напрямку 1304 «Лісове та садово-паркове господарство» в аграрних вищих навчальних закладах II-IV рівнів акредитації. – К.: Аграрна освіта, 2005. – 11с.

5. Чернявський М.В. Методичні вказівки для студентів лісгосподарського факультету з курсу «Природозаповідна справа». – Львів: УкрДЛТУ, 1997. – 25с.

14. Рекомендована література

Базова

1. Грищенко Ю.М. Основи заповідної справи: Навч. посіб. – Рівне: РДТУ, 2000. – 239 с.

2. Заповідна справа в Україні: Навч. посіб. / За заг. ред. М.Д.Гродзинського, М.П. Стеценка. – К.: Географіка, 2003. – 306 с.
3. Заповідна справа / ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л., СОЛОДКИЙ В.Д., МАСІКЕВИЧ Ю.Г. та ін. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2002. – 240 с.
4. Ковальчук А.А. Заповідна справа: науково-довідникове видання. – Ужгород: підприємство «Ліра», 2002. – 312 с.
5. Основи заповідної справи. – К.: Видавн.-поліграф. центр «Київський університет», 2002. – 128 с.
6. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа. Навчальний посібник. – К.: Арістей, 2007. – 480 с.
7. СОЛОДКИЙ В.Д., ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л., МАСІКЕВИЧ Ю.Г., Білокінь М.В., Гринь С.О., Шапорєв В.П., Моїсєєв В.Ф. Заповідна справа: Підручник. – Чернівці: Зелена Буковина, 2005. – 288 с.
8. Фурдичко О.І., Сівак В.К., СОЛОДКИЙ В.Д. Заповідна справа в Україні: Підручник. – Чернівці: Зелена Буковина, 2005. – 336 с.

Допоміжна

1. Горб К.М. Теорія та практика організації території особливої охорони: Навч. посіб. – Дніпропетровськ: ДДУ, 1998. – 56 с.
2. Куражковский Л.Н. Заповедное дело в СССР. – Ростов: Изд-во Ростов. ун-та, 1977. – 160 с.
3. Лаптев И.П. Теоретические основы охраны природы: основы созологии. – Томск: Изд-во Томск. ун-та, 1975. – 277 с.
4. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л., МАСІКЕВИЧ Ю.Г., СОЛОДКИЙ В.Д. та ін. Управління природоохоронною діяльністю. – Харків: НТУ «ХПІ», 2002. – 304 с

16. Інформаційні ресурси

1. [URL://www.rada.gov.ua/laws/](http://www.rada.gov.ua/laws/) – Природоохоронне законодавство України
2. [URL://unesco.org.ua/](http://unesco.org.ua/) – Національна комісія України у справах ЮНЕСКО
3. [URL://unesco.org/mab](http://unesco.org/mab) – Програма ЮНЕСКО «Людина і біосфера» щодо біосферних резерватів
4. [URL://www.ecnc.nl/doc/lynx/](http://www.ecnc.nl/doc/lynx/) – Всеєвропейська екологічна мережа
5. [URL://www/panda/org/](http://www/panda/org/) – Міжнародний фонд дикої природи (WWF International)